

El sindicalisme gironí des de la transició fins a l'actualitat

És de tots sabut que durant el franquisme l'únic sindicalisme legalment reconegut era el que s'exercia al si del sindicat vertical, que aplegava en una única organització sindical empresaris i treballadors. L'any 1974, és a dir, just abans de l'inici de la transició política, dins el sindicat vertical a Girona hi havia trenta sindicats de branca. El sindicat vertical havia estat fent eleccions sindicals a les empreses des dels anys 50; les de l'any 1975 van ser les últimes, atès que el 1978 es varen fer les primeres eleccions sindicals lliures.

El sindicalisme gironí i la transició

El sindicat vertical convivia amb altres organitzacions sindicals que operaven fora de la llei. Aquest sindicalisme clandestí, a les comarques gironines, va començar amb la constitució de petits nuclis de CC.OO. (Comissions Obreres), i posteriorment en van aparèixer altres d'UGT (Unió General de Treballadors), USO (Unió Sindical Obrera) i SOC (Solidaritat Obrers de Catalunya). Comissions Obreres va participar activament en les eleccions sindicals que es feien en el si del sindicat vertical, i va obtenir en alguns llocs una representació important, sobretot a les eleccions del 1975. Això va fer que dins el sindicat vertical, en els moments previs a la transició, es produís ja una clara contestació, molt forta a Barcelona i a l'àrea metropolitana, i d'una incidència menor a les comarques gironines.

En aquells anys, llevat d'assumptes molt concrets, la lluita sindical i la lluita política per les llibertats es confonien. Eren les mateixes persones i organitzacions les que capitalitzaven una i altra activitat.

J. Presas, L. Bertran i M. Aguilar

Al moment de publicar-se la llei 19/77, que regula el que la mateixa llei anomena «associación sindical», coexistien diferents organitzacions sindicals que fins a aquell moment havien actuat en la clandestinitat amb més o menys força. Es tracta de CC.OO., CNT (Confederació Nacional del Treball), SOC, USO i UGT, que aleshores abastaven totes les branques de producció i tenien una intenció real d'intervenció general en benefici dels treballadors i pel canvi social, i que van haver de coexistir amb multitud d'associacions creades a l'empara de la mateixa llei d'associació sindical. Aquestes organitzacions sindicals solien ser de branca, sector o empresa, i més aviat tenien objectius vinculats als interessos concrets dels treballadors del sector o de l'empresa en qüestió, que no pas un ànim d'intervenció general. Amb el pas dels anys, llevat de casos molt concrets (generalment sindicats d'empresa vinculats a grans empreses), o s'han integrat en organitzacions sindicals generals o han desaparegut. L'any 1982 n'hi havia 19 de legalitzades amb els estatuts vigents, segons dades de l'IMAC (Institut de Mediació, Arbitratge i Concertació).

A partir de l'any 1977, els sindicats que fins aleshores havien treballat en la clandestinitat van sortir a la llum pública, especialment CC.OO., UGT i CNT i, en menor mesura, CSUT (Confederació Sindical Unitària de Treballadors), USO i SOC. Llavors van iniciar un procés d'implantació a totes les localitats de les nostres comarques, i van constituir grups en un gran nombre de poblacions. Van ser moments, aquells, d'una gran ebullició, però també d'una gran dispersió. CC.OO., UGT i CNT van dedicar grans esforços, malgrat l'escassetat de mitjans, a obrir locals en moltes poblacions: Anglès, Blanes, Cassà, Caldes de Malavella, Llagostera, Girona, Sant Feliu de Guíxols, Figueres,

J. CLARA

La manifestació gironina del 1r de maig de 1988.

Palafrugell, Palamós, Ripoll, Vidreres, Roses, Olot, Banyoles, les Planes d'Hostoles, la Bisbal, Amer, la Jonquera, Portbou, Castelló d'Empúries, Flaçà, Torroella de Montgrí, Breda, Hostalric, Sant Hilari Sacalm, Santa Coloma de Farners, Camprodon, Ribas de Freser, Puigcerdà, l'Escala, Llançà, Lloret de Mar, Tossa de Mar, Sant Joan de les Abadesses. Per tot arreu van sorgint nuclis d'algun d'aquests sindicats, o de més d'un.

Com que aquests són moments d'incertesa i encara continua vigent tota la legislació franquista, els esforços dels treballadors i de pràcticament tots els sindicats que hem esmentat se centren en la negociació dels convenis col·lectius, que gairebé sempre té caràcter provincial. Aquest també és el moment en què comencen a quedar al marge de l'activitat sindical, llevat d'algunes excepcions, els sectors i empreses amb nuclis de treballadors molt petits o sense incidència a les nostres comarques, amb la qual cosa comença el dèficit organitzatiu i de representació que en alguns casos es manté encara avui. D'altra banda, els treballadors veuen que, sense tenir encara unes organitzacions sindicals fortes, a Madrid es comencen a prendre decisions que afecten els interessos dels treballadors; són unes decisions que prenen els líders polítics, en alguns casos vinculats a l'esquerra, però no pas identificables com a líders obrers. És també el moment en què els dos sindicats que finalment seran els més importants a les nostres comarques i arreu de l'Estat, CC.OO. i UGT, apareixen identificats, amb raó o sense, a través dels seus dirigents més visibles, amb determinats partits polítics. Aquest és un aspecte que, amb el pas dels anys, i no sense dificultats, s'irà corregint. És el moment de les primeres eleccions democràtiques del 1977 i dels Pactes de la Moncloa (1978), i també de les primeres eleccions sindicals lliures (1978) que a les comarques de Girona guanya CC.OO..

En l'àmbit de les nostres comarques, els sindicats centren la seva activitat a obrir i mantenir nous locals, a treballar en la negociació col·lectiva i, amb l'inici de la crisi econòmica, a protegir i defensar els drets i interessos dels treballadors que més la pateixen. Tot això es fa amb una notable precarietat de mitjans, i amb un notable esforç personal dels militants de les organitzacions, uns militants que en la majoria dels casos (especialment a CC.OO. i UGT) combinen aquesta militància i aquesta activitat amb l'activitat política, la participació en els moviments veïnals, a les primeres eleccions municipals, a les primeres eleccions al Parlament de Catalunya, etc.

A partir d'aquests anys, a les comarques gironines, igual que a la resta de l'Estat, es van consolidant CC.OO. i la UGT; la USO es manté com a tercera força sindical fins al 1982, any en què a les comarques de Girona és superada per la CSTC (Confederació Sindical de Treballadors de Catalunya), una formació que aquí resulta de la unió d'esforços de la SOC, l'STG (Sindicat de Treballadors de la Garrotxa), el SOFIS (Sindicat Obrer de la Fusta i el Suro de les comarques gironines), el SAT (Sindicat Autònom de Treballadors de Cassà) i el que quedava de la CSUT. La CSTC es consolidarà com a tercera força de manera clara el 1986, però el 1989, ja com a CSC (Confederació Sindical de Catalunya), la major part dels seus membres de les comarques gironines van entrar a CC.OO.. Aquest fenomen, el de la implantació durant un temps d'un sindicat d'àmbit nacional de Catalunya, té un cert èxit només a les comarques gironines i a Osona.

Durant els anys de transició, la rivalitat existent entre els diferents sindicats és important, i encara que en el marc de l'empresa o del sector hi ha actuacions unitàries, no és així en altres àmbits. De fet, a l'empresa i

J. CLARA

Un altre grup de la mateixa manifestació.

al sector ja es produeixen sovint discussions sobre la representativitat, en el marc d'unes disputes entre organitzacions encaminades sempre a deixar l'oponent fora del joc sindical. Si s'examinen les convocatòries públiques de l'Onze de Setembre o del Primer de Maig, s'aprecia clarament aquesta dificultat de diàleg entre les diferents organitzacions. Són uns moments, aquests, en què totes les organitzacions es comporten com si s'haguessin de convertir en organitzacions hegemòniques i es disputessin, per dir-ho d'alguna manera, les bases. El pas del temps, però, ha demostrat que el camp era molt ampli i que encara avui la majoria continua estant formada pels qui no han pres cap opció en aquest àmbit.

A partir dels compromisos presos en els Pactes de la Moncloa es comença a gestar la primera reforma laboral, que es concretarà en la Llei 8/80 coneguda com «Estatut dels treballadors». Aquesta llei significa un canvi important en la filosofia per la qual s'havien regit fins aquell moment les relacions laborals; introdueix en el camp del dret laboral allò que s'anomena l'autonomia de les parts, redueix el camp d'intervenció de l'Administració Pública, i significa el primer reconeixement dels sindicats, no només en el marc de la negociació col·lectiva sinó també en l'àmbit institucional. També marca, però, unes pautes de representativitat tendents a consolidar un model sindical majoritari que significa, en el terreny de les relacions entre els diferents sindicats, un element diferenciador entre CC.OO. i UGT, d'una banda (aquestes dues forces es consideren representades per aquesta llei, l'accepten i entenen que les beneficia), i de l'altra la resta de sindicats, amb menys representativitat, de branca, o bé d'àmbit nacional, els quals se senten clarament discriminats per aquesta llei. Val a dir que arriba primer la llei que els mitjans, i ens trobem amb una

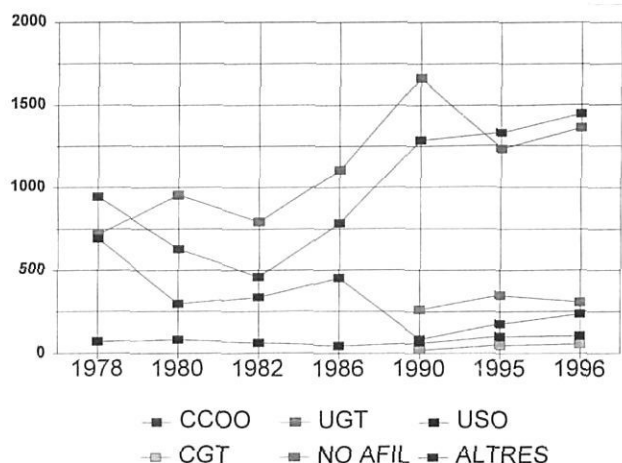
lleï que reconeix als sindicats un seguit de competències, però no preveu com se'ls ajudarà a consolidar-se perquè les puguin exercir d'una manera efectiva i eficaç. Una mostra d'això és que la llei orgànica de llibertat sindical que ha de reconèixer definitivament i per una norma orgànica aquest dret fonamental no va sortir fins al 1985.

Seguint aquests criteris de representativitat establerts en la llei 8/80, a començament dels anys 80 es comença a permetre l'ús del patrimoni sindical a les organitzacions sindicals més representatives, a les nostres comarques a CC.OO. i la UGT. La CGT, a la llarga, i com a successora de la CNT, obtindrà també algun reconeixement patrimonial, derivat però dels drets que ja tenia durant la Guerra Civil.

Als sindicats se'ls ha exigint molt més del que permetien les mesures per facilitar la seva feina. Per tant, ha estat difícil fer canviar als treballadors la cultura adquirida en el sindicat vertical, al qual eren afiliats obligatòriament i on, a part de descomptar-los la quota del sou, se'ls demanava que no fessin res. Els sindicats lliures varen exigir als treballadors que prenguessin una opció i que ho fessin d'una manera activa, però la inèrcia de l'etapa anterior va fer que molts treballadors optessin per continuar igual que abans, sense fer res, només acostant-se als sindicats quan tenien problemes, i encara exigint-los efectivitat, com si les seves aportacions haguessin estat sempre continuades, i sense tenir en compte que els sindicats són organitzacions de treballadors i que només poden exercir com a tals si els treballadors ho volen. Aquesta circumstància es nota especialment a les nostres comarques on són majoria les petites i mitjanes empreses, i a les quals és molt difícil arribar i exercir-hi activitat sindical. Aquesta continua essent la gran assignatura pendent dels sindicats a casa nostra.

Les eleccions sindicals a les comarques gironines (1978-1995)

A continuació oferim, amb la màxima objectivitat possible, unes quantes dades il·lustratives sobre la presència sindical, i les tendències que se'n deriven, en l'àmbit de les nostres comarques al llarg del període 1978-1995. Concretament analitzarem, amb les reserves que explicarem més endavant, els resultats de les eleccions sindicals corresponents a aquest període, que apareixen en el quadre adjunt.

De la simple observació d'aquests resultats electorals se'n poden desprendre un seguit de comentaris i observacions. D'entrada cal advertir que són resultats oficials, i que per tant s'han de considerar un reflex imprecís de la realitat sindical, especialment de la que fa referència a les tres primeres convocatòries (anys 1978, 1980 i 1982), les quals estan incloses en un període que podríem qualificar encara de transició, i per tant de confusió.

El 1986 s'aplica per primer cop un sistema d'eleccions sindicals, que amb modificacions i adaptacions, s'ha mantingut vigent fins ara. Per tant, el marge d'error que s'ha produït en aquesta primera etapa pot haver estat major, donada la manca d'experiència, d'estructures i de mitjans amb què van haver de treballar les organitzacions sindicals i fins i tot l'administració, que havia de fer el registre, a causa del desconeixement profund i generalitzat de la normativa electoral. Aquest desconeixement va fer que un bon nombre d'actes fossin declarades no computables per defectes de forma, pel fet de ser lliurades fora de termini, etc. o perquè (també s'ha de dir) en un procés electoral tan i tan descentralitzat, amb tantíssimes empreses i tan pocs controls i mitjans per estar a tot arreu, les possibilitats de frau són força elevades.

En el decurs dels anys totes aquestes anomalies s'han anat corregint, hi ha més controls i una major capacitat per part de tothom per garantir la netedat i la transparència del procés. És veritat que no es pot descartar

l'existència d'irregularitats, però per posar un exemple, en l'últim procés electoral aquesta mena d'actuacions han quedat reduïdes a un nombre insignificant.

S'hauria d'afegir encara un tercer element de discòrdia, que també ha tingut i té, encara que amb una tendència a la baixa, una certa incidència sobre els resultats. Es tracta de la influència empresarial, que es manifesta en benefici o en perjudici d'una o altra opció sindical, o bé obstaculitza el procés electoral amb procediments diversos. Es pot considerar un indicador del grau d'intervenció empresarial el nombre de delegats no afiliats a les primeres eleccions sindicals, i l'evolució que ha experimentat, sense voler dir, amb això, que tots els delegats i delegades no afiliats siguin persones situades dins de l'òrbita empresarial, però sí una quantitat prou important.

Fetes aquestes consideracions, l'altra dada significativa que s'observa en els resultats electorals és que, malgrat haver-hi un nombre considerable d'organitzacions sindicals amb presència a les comarques gironines, hi ha una constant en el lideratge sindical, un lideratge que se situa a una distància considerable dels altres, el de les dues grans organitzacions sindicals existents: CC.OO. i UGT.

La vaga del 14 de desembre de 1988

El 14 de desembre de 1988 es va fer la primera vaga general unitària de l'etapa democràtica. Els sindicats majoritaris de l'Estat espanyol, CC.OO. i UGT, van aplegar esforços (la coneguda unitat d'acció) en la lluita contra la política econòmica i social del Govern socialista, i més concretament contra el Pla d'ocupació juvenil, que instaurava el famós contracte *escombraria*, caracteritzat per l'alt grau de precarietat que introduïa en el mercat laboral. Aquella vaga, que va tenir un seguiment massiu en tots els sectors de la societat (de fet li va valer el qualificatiu de vaga «social»), va representar un toc d'atenció per al PSOE.

A Girona, la vaga va tenir un èxit absolut. El mateix Govern Civil va reconèixer, a través d'una nota que va difondre al final de la jornada, que la vaga havia estat exemplar i que s'havia desenvolupat amb una normalitat absoluta. Des de diversos sectors, inclosa la Patronal, es va qualificar la mobilització de moderna, cívica i democràtica. La paralització de l'activitat va ser total en comarques com el Ripollès, la Selva, l'Alt i el Baix Empordà i el Gironès, i va ser lleugerament inferior a la Garrotxa, el Pla de l'Estany i la Cerdanya. Per empreses, el seguiment de la vaga va ser massiu als grans centres de treball (Torras Hostench, SAFA, Nestlé, etc.) i a les empreses del sector públic (transport, sanitat, ensenyament); al petit comerç la resposta va ser desigual. La jornada de protesta es va acabar a la tarda amb una gran manifestació que va recórrer els carrers de Girona. Aquesta manifestació, que va ser l'acte central de la jornada, va aplegar milers de persones convocades per les centrals

sindicals CC.OO., UGT, CNT, USO, USTEC (Unió de Sindicats de Treballadors de l'Ensenyament de Catalunya), SECG (Sindicat d'Ensenyants de les Comarques de Girona), CSC, STAC (Sindicat del Taxi de Catalunya) i SUP (Sindicat Unificat de la Policia). L'acte es va tancar a la plaça de Catalunya amb la lectura del manifest «Pel canvi de la política econòmica i social».

La vaga del 27 de gener de 1994

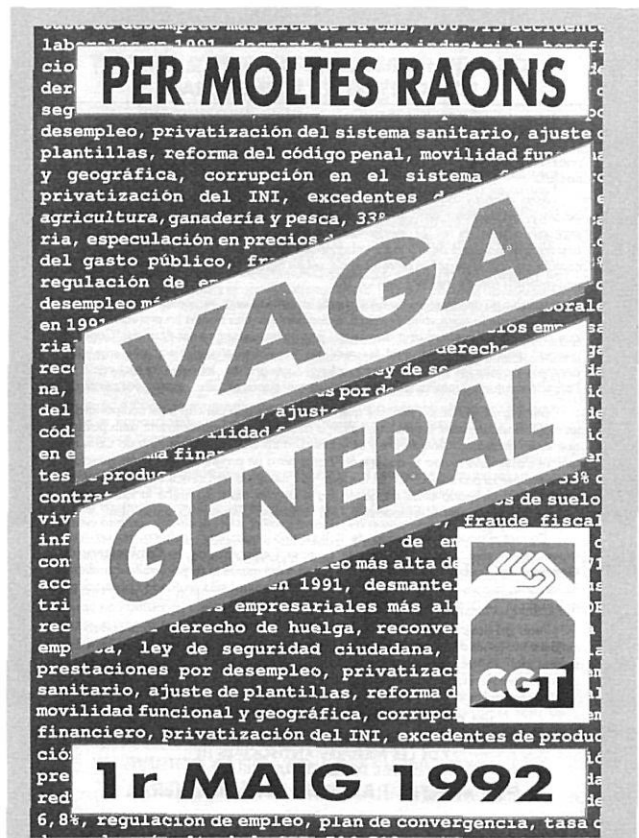
En aquesta ocasió, si bé les raons de fons eren força similars a les que van propiciar la vaga anterior (mesures de caire liberal consistents a donar més potestats als empresaris en detriment dels drets dels treballadors, i a flexibilitzar, precaritzar i desregular el mercat del treball, especialment en l'àmbit juvenil, amb els famosos contractes escombraria), el context en què es va materialitzar la vaga va ser substancialment diferent. En aquesta ocasió el govern va saber-se guanyar amplis i actius suports polítics i socials (CiU i PP), molt interessats en aquests tipus de mesures i en definitiva en aquest tipus de polítiques. Això va donar com a resultat el fet que a més de tenir, el govern, un ampli suport parlamentari, també els mitjans de comunicació, que en la vaga del 14-D es varen apuntar d'una manera més decidida o més dissimulada al bàndol antigovernamental, en aquest cas estiguessin clarament al seu favor.

Tot això va configurar una divisió molt nítida i clara entre els sectors polítics i socials favorables a les mesures governamentals i el moviment sindical, situat al capdavant dels treballadors i treballadores que les havien de patir.

Aquesta vaga va ser precedida per aquest gran debat social, acompanyat de grans mobilitzacions, entre les quals cal destacar la gran manifestació que va haver-hi a Barcelona el 25 d'octubre anterior, amb més de 100.000 participants, en la qual hi va haver una important presència gironina, ja que els sindicats van llogar autocars per anar-hi, i fins i tot CC.OO. va contractar un tren perquè un miler de treballadors i treballadores gironins es desplaçessin a aquest important acte de rebuig i protesta contra les mesures laborals del govern.

Malgrat tots els obstacles que dèiem abans, la vaga va tenir una important repercussió a les comarques gironines, amb una incidència fins i tot superior a la que va tenir el 14-D. Tot i això va obtenir seguiment fonamentalment en el teixit productiu, i no va rebre el suport de les actituds antigovernamentals que es varen produir a la vaga del 14-D.

Un bon element de mesura i comparació és la gran manifestació, que va aplegar entre 8.000 i 10.000 persones, que al capvespre va recórrer la Gran Via de Girona des de la plaça de la Independència fins a la plaça del Lleó, i que va acabar amb un parlament del filòsof Josep Maria Terricabras, actuant com a portaveu dels sindicats convocants, en el qual va criticar la

J. CLARA

Manifestació del 1r de maig de 1978.

QUIM CURBET

Una altra manifestació gironina.

intransigència del PSOE en matèria econòmica i social i va defensar el diàleg entre els agents socials com a element bàsic per a la democràcia.

Els sindicats avui i perspectives de futur

Quan parlem de sindicalisme en l'actualitat, la primera cosa que s'hauria d'evitar és aquella visió estereotipada que atribueix als sindicats la condició d'organitzacions monolítiques i disciplinades. Els sindicats són tot el contrari, són organitzacions amb un component humà fortíssim, que les fa heterogènies, diverses i complexes, i per tant riques i plurals. Això fa que a les comarques gironines, per exemple, les maneres de fer de cada sindicat comarcal o de cada secció sindical d'empresa no siguin idèntiques i que, tot i mantenir-se sempre dins de la realitat sindical catalana, mantinguin unes diferències que poden arribar a ser notables. És a dir: els sindicats, encara que despleguin polítiques globals homogeneïtzadores, tenen les arrels a cada lloc, i per tant també tenen la imatge, la cara, les formes i les actituds de les persones que en formen part i que els dirigeixen en cada indret. Així, el rostre del sindicat a les comarques gironines és diferent del que té al cinturó industrial barceloní, i el de la Garrotxa és alhora diferent del que ofereix al Baix Empordà, i el de la secció sindical de Vincke tampoc és igual que el de la secció sindical de Renfe.

Un altre fet que mereix ser comentat és aquesta campanya subterrània que, de tant en tant, reactiven els portaveus del liberalisme econòmic per denunciar una pretesa falta de representativitat dels sindicats, amb l'objectiu de posar en qüestió la seva viabilitat i utilitat. Aquestes persones confonen els desitjos amb les realitats. Salvant les distàncies, aquest és el mateix discurs que es va produir en la constitució del sindicat vertical franquista, quan s'al·legaven

motius semblants per crear un sindicalisme de nou encuny. I és evident que tant en un cas com en l'altre hi ha un desig ocult d'eliminar les organitzacions sindicals lliures, perquè són molestes per als poders econòmics autoritaris.

Segurament trobaríem poques organitzacions, a part de les sindicals, per a les quals la raó d'existir estigués tan fonamentada, tan lligada a les necessitats objectives de la població. Els sindicats són tan indispensables que si no existissin apareixerien de forma natural per satisfer les demandes socials i econòmiques dels treballadors. De fet, això arriba a passar quan, per una o altra raó, les organitzacions sindicals tradicionals entren en crisi i tot d'una sorgeixen noves formes organitzatives, noves organitzacions que les supleixen. L'experiència italiana de fa uns anys, amb l'aparició dels COBA (Comitès de Base), és una mostra d'aquest fenomen, precisament en un país que té sindicats fortíssims.

No cal confondre doncs la part amb el tot: que les organitzacions sindicals passin per etapes de crisi i tinguin èpoques bones i dolentes (com passa, d'altra banda, amb totes les organitzacions i en la societat en el seu conjunt) no té res a veure amb el fet que el sindicalisme, com a expressió d'organització col·lectiva dels treballadors i les treballadores en la lluita per millorar les seves condicions de vida i de treball, sigui un fet que respongui a unes necessitats absolutament objectives, actuals i per tant plenes de vida i d'energia renovada, i no pas a una expressió anacrònica dels treballadors i treballadores de la revolució industrial, com pretenen fer creure alguns prestigiosos defensors dels interessos econòmics.

Certament la història, en el cas nostre, ens ha fet males passades, i l'herència de 40 anys de dictadura no s'esborra fàcilment. Queden tics, queden pors, queden formes i actituds que dificulten els avenços, especialment

Votació en unes eleccions sindicals.

Edifici de la Delegació dels Sindicats Verticals.

quan, després de 20 anys de democràcia, els qui estan al poder no han tingut mai ni la voluntat ni la sensibilitat política d'obrir les portes de bat a bat als sindicats perquè tinguin el paper que tenen en els altres països europeus, els quals no han tingut la desgràcia d'haver de passar 40 anys de dictadura, prohibicions i persecucions.

El poder polític i empresarial, en la restablerta democràcia espanyola, sempre ha vist el moviment sindical com un contrapoder perillós que s'havia de tenir controlat, i el mètode que han utilitzat per aconseguir-ho no ha estat altre que el pacte de la fam, consistent a no donar-li cap paper en el joc democràtic i a deixar-lo abandonat en el terreny del conflicte, amb l'esperança que aquest conflicte quedi aïllat tant de temps com sigui possible o que acabi esmoreint-se.

Afortunadament les organitzacions sindicals més importants no han caigut en aquest parany del radicalisme estèril al qual havien estat empeses, i han anat conquerint espais d'intervenció, de negociació i d'interlocució des dels quals és possible intervenir sobre els problemes de la població treballadora. En aquest terreny encara queda molt per fer i moltes contradiccions per resoldre, com per exemple el fet absolutament acceptat per llei que els sindicats representen el conjunt de treballadors i treballadores, i en canvi, per diferents problemes que tenen a veure amb els que acabem de comentar, només estan afiliats (a Catalunya) entre un 10% i un 12% dels treballadors. Això obre molts interrogants: Què han de fer els sindicats? Preocupar-se només dels interessos dels seus afiliats? Negociar convenis que només afectin els seus afiliats? O bé negociar convenis i altres qüestions (pensions, per exemple) per a tota la població? Es pot suportar amb les aportacions de només un 10% o 12% dels treballadors i treballadores amb l'esforç i les despeses econòmiques que comporta el manteniment d'estructures adients per afrontar aquesta comesa?

Aquest és un debat no resolt i que, en el futur, generarà polèmiques. Dins el moviment sindical hi ha defensors i detractors d'una i altra línia, hi ha arguments per defensar o atacar els uns i els altres. Però al marge dels problemes i les contradiccions hi ha també els desitjos, que giren a l'entorn de l'esperit de justícia i de millora que guia el moviment sindical, contraposat al sentit patrimonialista i economicista que tenen molts empresaris, els quals es constitueixen en amos absoluts de l'empresa i de tot el que conté, fins i tot dels treballadors i treballadores (em refereixo a la potestat de donar o negar el dret al treball, de donar una feina millor o pitjor, i no pas, precisament, en virtut de les capacitats del treballador, sinó de la fidelitat i submissió que aquest demostra a l'empresari).

Ens trobem, doncs, davant un conflicte d'interessos. Dues sensibilitats diferents topen permanentment en una guerra de desgast, i pel que sembla, ni l'una ni l'altra podran imposar-se en un període de temps raonable.

És evident doncs que cal trobar instruments i fórmules que permetin canalitzar aquest conflicte d'interessos, que permetin a les empreses funcionar òptimament i crear tanta riquesa com sigui possible, però alhora que evitin els abusos, les injustícies i les arbitrietats que a hores d'ara afecten els treballadors i les treballadores. És necessari que el producte, la riquesa d'aquest col·lectiu, es reparteixi tant com sigui possible perquè en puguin gaudir com més persones millor. Això vol dir, per als uns, aprendre segurament a ser més flexibles que no pas ara, i per als altres, aprendre a compartir el poder que ara acumulen amb una gelosa exclusiva, per garantir precisament que la flexibilitat no es converteixi en arbitrietat o injustícia, com passa actualment.

Jordi Presas, Leonor Bertran i Marc Aguilar
són de Comissions Obreres.